

NACZELNA RADA ADWOKACKA

ul. Świętojerska 16, 00-202 Warszawa
tel. 22 505 25 00, 22 505 25 01, fax 22 505 25 08
e-mail: nra@nra.pl www.nra.pl

Warszawa, dnia 28 stycznia 2014 r.

Komisja Praw Człowieka
przy Naczelnej Radzie Adwokackiej
ul. Świętojerska 16, Warszawa

Pan
Dr Adam Bodnar
Wiceprezes Zarządu
Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka
Ul. Zgoda 11
00 – 018 Warszawa

NRA.015-2.65.2013

W nawiązaniu do pisma z dnia 22 listopada 2014 r., dotyczącego dostępu osób z niepełnosprawnościami do zawodów prawniczych, w tym zawodu adwokata, uprzejmie informuję, że Komisja Praw Człowieka w pełni podziela stanowisko Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka i dostrzega potrzebę wprowadzenia dalszych zmian mających na celu dostosowanie zasad odbywania aplikacji adwokackiej i organizowania egzaminu wstępnego i adwokackiego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Komisja Praw Człowieka przy Naczelnej Radzie Adwokackiej (dalej: Komisja) z satysfakcją odnotowała nowelizację rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 września 2009 r. w sprawie przeprowadzania egzaminu adwokackiego (Dz. U. z 2013 r., poz. 1423). Mając na uwadze stanowisko Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz dotyczące tego problemu wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich skierowane do Ministra Sprawiedliwości (wystąpienie z dnia 12 grudnia 2013 r., RPO-707225-I/12), Komisja dnia zwróciła się do Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej w sprawie działań możliwych do podjęcia w celu zwiększenia dostępu do zawodu adwokata osób z niepełnosprawnościami.

Propozycje obejmują skierowanie wystąpienia do Ministra Sprawiedliwości w sprawie konieczności wprowadzenia dalszych zmian mających na celu dostosowanie egzaminu wstępnego na aplikację adwokacką oraz zmian dotyczących egzaminu adwokackiego. Jednocześnie Komisja dostrzega potrzebę wprowadzenia zmian w zasadach przeprowadzenia kolokwium i kolokwium poprawkowego, o których mowa w *Regulaminie odbywania aplikacji adwokackiej* (uchwała nr 55/2011 Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 19 listopada 2011 r.) oraz w regulaminach przeprowadzania kolokwium i kolokwium poprawkowego w poszczególnych okręgowych radach adwokackich.

W załączeniu przesyłam wspomniane zalecenia oraz dziękuję za zwrócenie uwagi Komisji na problem dostępności zawodu adwokata dla osób z niepełnosprawnościami.

Przewodniczący
Komisji Praw Człowieka
przy Naczelnej Radzie Adwokackiej

adw. Mikołaj Pietrzak

Załącznik:

- *Zalecenia Komisji Praw Człowieka przy Naczelnej Radzie Adwokackiej dla Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej w sprawie zapewnienia dostępu do zawodu adwokata osób z niepełnosprawnościami*

Warszawa, dnia 28 stycznia 2014 r.

Komisja Praw Człowieka
przy Naczelnej Radzie Adwokackiej
ul. Świętojerska 16, Warszawa

Stanowisko

Komisji Praw Człowieka dla Naczelnej Rady Adwokackiej w sprawie zapewnienia dostępu do zawodu adwokata osób z niepełnosprawnościami

Komisja Praw Człowieka przy Naczelnej Radzie Adwokackiej zaleca podjęcie przez Naczelną Radę Adwokacką następujących działań mających na celu zapewnienie równego dostępu do zawodu adwokata osobom z niepełnosprawnościami, zgodnie z art. 32 i 65 Konstytucji oraz art. 27 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych:

1. Skierowanie do Ministra Sprawiedliwości wystąpienia w sprawie konieczności wprowadzenia dalszych zmian mających na celu dostosowanie **egzaminu adwokackiego** do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Istotne jest uwzględnienie indywidualnych potrzeb zdającego w zależności od rodzaju niepełnosprawności, którą posiada. Dalsze zmiany powinny uwzględniać takie dostosowania, jak:

- dostosowanie dla osób z niepełnosprawnością wzrokową aplikacji do zdawania egzaminów, tak aby były one dostępne dla osób posługujących się programami odczytu ekranu;
- tryb zdawania egzaminów przez osoby z niepełnosprawnością wzrokową w przypadku awarii sprzętu komputerowego podczas egzaminów;
- umożliwienie zdawania egzaminu osobom z niepełnosprawnością manualną poprzez umożliwienie podyktowania przez zdającego odpowiedzi osobie wyznaczonej przez komisję egzaminacyjną;
- wydłużenie czasu trwania egzaminu o czas przerw dla osób z niepełnosprawnością metaboliczną, które w trakcie egzaminu zmuszone są

do dokonywania pomiaru poziomu cukru we krwi, iniekcji insuliny oraz spożycia posiłku,

- wydłużenie czasu trwania egzaminu o czas przerw dla matek karmiących piersią, które skorzystały z przerwy w celu nakarmienia dziecka.

2. Skierowanie do Ministra Sprawiedliwości wystąpienia w sprawie konieczności wprowadzenia zmian mających na celu dostosowanie **egzaminu wstępnego na aplikację adwokacką**, poprzez wprowadzenie możliwości wydłużenia czasu trwania egzaminu w przypadku zdającego będącego osobą z niepełnosprawnością, tak jak przewiduje to w przypadku egzaminu adwokackiego § 9 ust. 3a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 września 2009 r. w sprawie przeprowadzania egzaminu adwokackiego (Dz. U. z 2013 r., poz. 1423). Dalsze zmiany rozporządzenia powinny uwzględniać inne możliwości dostosowania formy egzaminu do indywidualnych potrzeb zdającego, wymienione w punkcie pierwszym.
3. Zmiana *Regulaminu odbywania aplikacji adwokackiej* (uchwała nr 55/2011 Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 19 listopada 2011 r.) oraz wydanie zaleceń dla okręgowych rad adwokackich odnośnie do ustalania zasad przeprowadzania **kolokwium i kolokwium poprawkowego**.

Zgodnie z § 20 *Regulaminu odbywania aplikacji adwokackiej*, okręgowe rady adwokackie wyznaczają terminy kolokwium i kolokwium poprawkowego oraz zasady ich przeprowadzenia w danej izbie adwokackiej. Regulamin odbywania aplikacji adwokackiej oraz zasady przeprowadzenia kolokwium i kolokwium poprawkowego ustalone przez okręgowe rady adwokackiej powinny przewidywać co najmniej udogodnienia, o których mowa w przepisach prawa powszechnie obowiązującego, tj. obecnie uwzględnienie w treści regulaminów co najmniej przewidzianej już w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 września 2009 r. w sprawie przeprowadzania egzaminu adwokackiego możliwości wydłużenia czasu trwania egzaminu w przypadku zdającego będącego osobą z niepełnosprawnością.

Jednocześnie Komisja dostrzega potrzebę wprowadzenia dalszych zmian w Regulaminie w przypadku nowelizacji rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 września 2009 r. w sprawie przeprowadzania egzaminu adwokackiego i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 czerwca 2009 r. w sprawie komisji egzaminacyjnej do

spraw aplikacji adwokackiej oraz przeprowadzania egzaminu wstępnego (Dz. U. z 2013 r., poz. 945). Przykładem zapisu *Regulaminu odbywania aplikacji adwokackiej* wymagającego dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami jest § 21 pkt 3 *Regulaminu*, zgodnie z którym, nie jest możliwe korzystanie z komputera osobistego, jeśli kolokwium pisemne ma formę testu, co może uniemożliwić zdawanie kolokwium osobie z niepełnosprawnością wzroku.

Komisja zachęca do niezwłocznego wprowadzenia wszystkich opisanych wyżej zmian mających na celu dostosowanie kolokwium i kolokwium poprawkowego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, tak aby *Regulamin odbywania aplikacji adwokackiej* i zasady ustalane przez poszczególne okręgowe rady adwokackie były wzorem i dobrym przykładem dla adekwatnych zmian w przeprowadzeniu egzaminu wstępnego i egzaminu adwokackiego, a także egzaminów zawodowych również w innych zawodach prawniczych, jak np. egzaminów radcowskich, notarialnych, komorniczych, konkursu na aplikację ogólną, egzaminu sędziowskiego i prokuratorskiego.

Adwokat Mikołaj Pietrzak

Przewodniczący Komisji Praw Człowieka
przy Naczelnej Radzie Adwokackiej